

КОМПОЗИЦІЯ

Нормативний курс, 1-2 курс бакалавр, 1-4 семестр

Викладачі:

© ст. вик. Шалварова Катерина Станіславівна
e-mail: k.s.shalvarova@npu.edu.ua,
Індивідуальні консультації – понеділок 14.00-16.00
четвер 14.00-16.00
Аудиторія: 11-10, Арт-простір СКЛО

ПЕРЕДУМОВИ ЗАРАХУВАННЯ НА КУРС

Базовий курс.

ОПИС КУРСУ

Актуальність курсу.

Курс є фундаментальним у підготовці художника-педагога, але він не тільки важливий, а ще й надзвичайно цікавий! Ви переконаєтесь у тому, що саме композиція забезпечує логічне і гармонійне розташування частин, з яких складається ціле, надаючи ясності та чіткості формі, змісту та ідеї, що без осмислення композиційної побудови як засобу організації матеріалу неможливо ні скласти судження про твір мистецтва, ні створити його. Саме тому в змісті курсу «Композиція» закладено як теоретичні основи композиції, так і практичне їх засвоєння спочатку при виконанні вправ з різною постановкою композиційних задач, а далі – при створенні художніх робіт у різних видах і жанрах образотворчого мистецтва.

Мета і завдання курсу:

- створити умови для оволодіння вами теоретичними основами композиції та практичними художньо-композиційними уміннями;
- допомогти у набутті досвіду побудови художньої форми твору, знаходженні його конструктивно-пластичної структури;
- сприяти втіленню ваших авторських задумів в художніх образах при створенні мистецьких творів різних видів і у різних жанрах;
- підготувати вас до майбутньої професійної діяльності як мистецької так і педагогічної.

В процесі теоретичного навчання ми будемо досліджувати:

- взаємозв'язок законів природи, психофізіології людини та композиційних законів і принципів;
- категорії, художні засоби та принципи організації композиції на прикладі робіт відомих художників та в творах різних видів образотворчого мистецтва;

- особливості сприйняття та передачі ілюзії просторових явищ і руху в художніх творах на площині й в об'ємі;
- роль художньо-композиційних прийомів та різноманітних засобів виразності у створенні художнього образу.

В процесі виконання практичних завдань ви оволодієте:

- логікою композиційної побудови художнього твору на прикладах найпростіших моделей формальних композицій;
- прийомами стилізації об'єктів з метою імітації певного стилю, врахування особливостей художньої техніки чи матеріалу, або художнього переосмислення форми за для підсилення її виразності та декоративності;
- уміннями використовувати засоби, прийоми і закони композиції при виконанні навчальних та творчих предметних композицій (натюрморту, пейзажу, інтер'єру), декоративних, шрифтових, орнаментальних;
- особливостями композиції творів різних видів образотворчого мистецтва;
- можливостями усвідомленого використання всього арсеналу композиційних засобів з метою створення виразного художнього образу в творчих роботах на площині і в об'ємі.

На заняттях з композиції панує особлива творча атмосфера, де народжуються цікаві ідеї проекти, де кожен може виражати себе через креативні рішення задумів і тем, через оригінальне використання художніх технік та матеріалів; де вивчення законів і правил перетворюється на пізнання нового, незнаного, в процесі чого виникають якісні композиції та оригінальні художні образи. Таке активне і свідоме спілкування з мистецтвом долає інертність мислення, розвиває творчу індивідуальність кожного студента, дає йому надзвичайний творчий досвід, готує до самостійної художньо-педагогічної діяльності.

КОМПЕТЕНТНОСТІ

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі образотворчого мистецтва у процесі навчання, під час художньої діяльності або організації різнорівневої художньої освіти, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів відповідних наук і характеризується певною невизначеністю умов.

ЗК09. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ФК01. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

ФК04. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах.

ФК05. Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.

ФК06. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

ФК07. Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача.

ФК09. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

ФК12. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ

ПР01. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПР02. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПР06. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПР07. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого і декоративного мистецтва в практичній діяльності.

ПР08. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПР16. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого та декоративного мистецтва.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Пояснювально-ілюстративне викладання, проблемне викладання, робота за уявленнями і уявою, робота з пам'яті, формально-аналітичний метод, педагогічний рисунок, демонстрування, композиційний пошук, навчально-творчі завдання, майстер-класи, творчі ситуації, творчий проект.

ФОРМИ НАВЧАННЯ

Лабораторний практикум з елементами міні лекцій-візуалізацій.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання продуктів навчально-творчої діяльності, тестування.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

9 кредитів, 270 год., 132 год. лабораторних занять

1. Закономірності композиційної побудови зображення на площині.	32
2. Художньо-творче переосмислення форми як виражальний засіб композиції.	32

3. Композиція в шрифтовому та орнаментальному мистецтві.	34
4. Особливості композиційного вирішення натюрморту та пейзажу відкритого та закритого простору.	34

ПРАКТИЧНА РОБОТА

1. Виконання формальних композицій з метою відпрацювання засобів, принципів і правил композиції.	16
2. Способи графічного зображення форм.	16
3. Стилізація природних форм.	16
4. Смысловий центр композиції та способи його вираження.	16
5. Виконання орнаментальних композицій.	16
6. Виконання шрифтових та символічних композицій.	18
7. Композиційний аналіз та графічна переробка натюрморту.	10
8. Композиція авторського натюрморту.	8
9. Виконання серії авторських пейзажів з різною композиційною побудовою.	16

РОБОТА В СЕМЕСТРІ

1. Пропонований теоретичний матеріал на заняттях із широким використанням різних медіа (презентації, відео) має на меті вступне ознайомлення з природою композиції, її фізичною, фізіологічною та психологічною основами. В процесі пояснення основних категорій, принципів і способів гармонізації форм при їх компонуванні розглядаються і аналізуються кращі зразки творів різних видів образотворчого мистецтва, прикладні твори та дизайнерські об'єкти, зразки завдань, виконані студентами попередніх курсів. Навчальний матеріал курсу, зміст лабораторних занять, критерії та порядок оцінювання та додаткова інформація буде зберігатися на веб-сайті курсу за посиланням <https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php?id=362>.

В умовах змішаного навчання заняття будуть відбуватися за розкладом в онлайн режимі на платформі Google Meet; індивідуальні консультації щодо творчої роботи можливі за домовленістю на платформі Google Meet, Google Classroom, а також через корпоративну пошту викладача.

При виявленні технічних проблем веб-сайту курсу прохання повідомляти викладачів дисципліни, інакше буде вважатися, що всі студенти мають доступ до матеріалів і завдань курсу.

З метою збагачення візуального досвіду та уточнення завдань рекомендується додатково переглядати ілюстрації у світовій мережі інтернет, користуватися медіа файлами Pinterest.

2. Практичне виконання завдань є основною умовою засвоєння та усвідомлення теоретичної інформації з композиції, умовою практичного оволодіння композиційними вміннями в усіх видах і жанрах образотворчості. Завдання побудовані за принципами «від простого до складного» та «від загального до конкретного» і передбачають: ескізування в графіці і в кольорі, з поступовим удосконаленням зображення; виконання

композиційних вправ різного змісту і різною постановкою задач; ретрансляцію знань і умінь створювати прості нефігуративні композиції на процес створення тематичних творів різної складності у різних жанрових діапазонах. У процесі виконання творчих композиційних завдань відбуватиметься оволодіння різними художніми матеріалами, техніками і технологічними прийомами роботи, що збагатить ваш інструментарій для створення виразних художніх образів, розширить ваші образотворчі можливості, сприятиме вдосконаленню художніх навичок і вмінь і призведе до зростання професійної майстерності.

3. Результати семестрової роботи студента оцінюються в балах і зараховуються при підведенні підсумків роботи у семестрі. Оцінювання продуктів навчально-творчої діяльності відбуватиметься у вигляді екзаменаційного (залікового) перегляду навчальних і творчих робіт художньою радою кафедри.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Основні

1. Іванов Сергій. Основи композиції видання. Львів : Світ, 2013.
2. Куленко М.Я. Мистецтво шрифту. К., 2011.
3. Пастырь И.В. Креативность познания композиции изобразительного искусства. Пособие. Измаил, 2005.
4. Пічкур М. Композиційна схема та її види. *Мистецтво і освіта*. №3. 2005.
5. Сухарева Н. В. Орнаменты всех времен и стилей. Альбом в II т. М., 2007.
6. Чернышев О.В. Дизайн-образование: новая модель профессиональной подготовки дизайнеров. М : ПроPILEI, 2006.
7. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. К., 2013.
8. Шевнюк О.Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах. К.: Освіта України, 2017.
9. Ярмків М. Композиція: творчі основи зображення. Навчальний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005.

Допоміжні

1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. М., Прогресс, 1974.
2. Шорохов Е.В. Основы композиции. М.: Просвещение, 1979.
3. Візуальні ресурси платформи Pinterest <https://www.pinterest.com>
4. Візуальні ресурси <https://studfile.net/preview/5166262/>
5. Візуальні ресурси <https://predmety.in.ua/zarodzhennya-animalistichnogo-zhanru/>
6. Візуальні ресурси <https://infourok.ru/master-klass-stilizaciya-zhivotnih-1772237.html>
7. Візуальні ресурси <https://sites.google.com/site/otakompozicia/2>
8. Візуальні ресурси https://www.takefoto.ru/articles/raznoe/11_peyzaj_kompozitsiya_i_svet_v_peyzaje
9. Візуальні ресурси <https://rasmarin-work.livejournal.com/5301.html>

ПОЛІТИКА КУРСУ

1. Лабораторні заняття проходять у невимушеній творчій атмосфері, де заохочується вільне спілкування в межах теми, діалог з викладачем при уточненні та формуванні задуму, обговоренні етапів композиційного дослідження та оцінці результатів навчальної і творчої роботи. Оскільки навчальне завдання до кожної теми повідомляється, пояснюється, унаочнюється та обговорюється на початку пари, ви маєте розуміти, що запізнившись, пропустили найцікавіше!

2. Поважайте своїх одногрупників, допоможіть створити сприятливе для навчання середовище, що означає – не запізнюватися, вимикати мобільні телефони, уважно слухати та завжди брати активну участь у навчальній та творчій діяльності. Ми заохочуємо студентів обговорювати досліджувані проблеми. Дискусії є вкрай бажаними.

3. При конспектуванні нового матеріалу допускається фотографування зразків робіт, кадрів відео презентацій, але забороняється відео зйомка та аудіо запис повідомлень викладача. Спростуйте роботу викладача при дистанційному консультуванні, вказуючи групу і прізвище у підписах до свої онлайн повідомлень.

4. Ми підтримуємо індивідуальний вибір студентом теми для підсумкової творчої роботи, сприяємо відпрацюванню пропущених практичних на індивідуальних заняттях з викладачем, з метою уточнення ескізів і тем проводимо консультації.

5. Більшість наших завдань матимуть за мету формування композиційних навичок, але в певний момент ми перейдемо до створення твору мистецтва. Публічний показ вашої творчої роботи буде невід'ємною частиною курсу, і ми створюємо її з метою, щоб, як мінімум, наші проекти були представлені в інтернеті; і якщо ви не готові до відчуження майнових прав на свій твір, прохання не представляти його на екзаменаційному перегляді.

6. Ми підтримуємо найвищі стандарти академічної доброчесності, отже, неприпустимими є списування, підказки, копіювання робіт інших студентів і митців, плагіат. Ми можемо навчатися в інших, проте завжди несемо індивідуальну відповідальність за власну роботу і розуміння матеріалу. Будь-який студент, який не в змозі віддати належне за ідеї або матеріали, запозичені з інших джерел, винний у плагіаті. Нечесність будь-якого роду по відношенню до тестів, іспитів, завдань, зміни записів або оцінок вважається шахрайством. Етичні принципи академічного навчання в університеті реалізуються згідно Положення про академічну доброчесність <https://npu.edu.ua/universytet/prozoryi-universytet#polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-v-npu>

5. Не бійтеся помилятися. Хоча ми, звичайно, будемо оцінювати ваші творчі роботи, але ми ніколи не будемо судити про вас, ваш інтелект і ваші здібності.

Оцінювання здійснюється згідно Порядку контролю якості знань студентів НПУ імені М.П.Драгоманова

https://npu.edu.ua/images/NMC/Polozhenia/Poryadok_kontrolu_yakosti_znanh_studentiv_20.04.21.pdf

6. Якщо у вас виникатимуть запитання щодо оцінки або бажання оскаржити її, професійним і відповідним нормам університету буде запитати про це протягом дня після її отримання. Виявлення, запобігання і врегулювання конфліктів регулюється Положенням про врегулювання конфліктів у НПУ імені М.П. Драгоманова

https://npu.edu.ua/images/NMC/Polozhenia/polozennia_pro_konflikt_2021.pdf

ПОТОЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ

1 курс – 1 семестр		Бали
Вправи з ліній. точок, плям 4 арк.		30
Вправи на зміну якостей площини та простору 1 арк.		30
Поточний рейтинговий бал		60
Відпрацювання різних прийомів композиції 1 арк.		20
Вправи на передачу руху 7 арк.		20
Екзамен		40
Підсумковий рейтинговий бал		100
1 курс – 2 семестр		
Способи графічного зображення форм 4 арк.		40
Стилізація природних форм 4 арк.		30
Колажі на виявлення домінанти 5 арк.		30
Поточний рейтинговий бал		100
2 курс – 3 семестр		
Медіа-презентація		20
Виконання орнаментальних композицій 2 арк.		20
Тематичні орнаментально-шрифтові композиції 6 арк.		30
Творча символічна орнаментальна композиція		30
Поточний рейтинговий бал - залік		100
2 курс – 4 семестр		
Графічні переробки натюрморту		20
Композиція авторського натюрморту		20
Композиційний аналіз побудови пейзажів		20
Поточний рейтинговий бал		60
Авторські пейзажі з різною композиційною побудовою (2 шт)		20
Фантастичний пейзаж		20
Екзамен		40
Підсумковий рейтинговий бал		100

ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

№п/п	Вид навчальної діяльності	Кількість балів
1	Підсумковий рейтинговий бал - екзамен 1,4 семестр Оцінювання практичних робіт	40
2	Поточний рейтинговий бал - 2 семестр Оцінювання практичних робіт	100
3	Підсумковий рейтинговий бал – залік 3 семестр Оцінювання практичних робіт	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	5 балів	4 бали	3 бали	0 балів
Змістова повнота й оригінальність навчально-творчої роботи 33,3%	Ідея навчально-творчої роботи повністю відповідає змісту завдання, є художньо виразною та цілісною, самостійною та інформативною	Ідея навчально-творчої роботи відповідає змісту завдання, є досить виразною та інформативно, містить елементи оригінальності	Ідея навчально-творчої роботи частково відповідає змісту завдання, є маловиразною й малоінформативно, що ґрунтується на існуючих зразках	Ідея навчально-творчої роботи не відповідає змісту завдання або є невиразною та шаблонною
Образотворча грамотність навчально-творчої роботи 33,3%	Студент застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні гармонії, використовує образотворчі техніки з майстерністю	Студент частково застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні гармонії, використовує образотворчі техніки з достатнім вмінням	Студент застосовує закони і прийоми композиції, колірні гармонії та використовує образотворчі техніки на елементарному рівні	Студент ігнорує закони і прийоми композиції, колірні гармонії, не володіє образотворчими техніками
Презентація 33,3%	Студент дотримується послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, результат роботи характеризується акуратністю та контролем за процесом	Студент загалом дотримується послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, поодинокі моменти неакуратної роботи не впливають на загальне художнє враження	Студент слабо опанував послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, неконтрольованість і неакуратність процесів заважає художньому сприйманню кінцевого результату	Студент ігнорує грамотну послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, робота виконано неакуратно та поза творчим контролем

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни